

**8. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY
A DIKASTERIUM PRO SLUŽBU
INTEGRÁLNÍMU LIDSKÉMU ROZVOJI**

**ÚVAHY PRO ETICKÉ ROZLIŠOVÁNÍ
TÝKAJÍCÍ SE NĚKTERÝCH
ASPEKTŮ SOUČASNÉHO
EKONOMICKO-FINANČNÍHO SYSTÉMU**

00120 Città del Vaticano

11. května 2018

Palazzo del S. Ufficio

Předsedům biskupských konferencí

Tato kongregace spolu s Dikasteriem pro službu integrálnímu lidskému rozvoji se pro etické rozlišování rozhodla publikovat přiložené úvahy *Oeconomicae et pecuniariae quaestiones* týkající se některých aspektů současného ekonomicko-finančního systému (srov. příloha).

Záměrem tohoto dokumentu je připomenout všem mužům a ženám dobré vůle, především pak všem pracovníkům v ekonomicko-finančním světě, některé základní antropologické principy, ze kterých vyplývají ozřejmující a naléhavé etické úvahy. Text se nechce ztotožnit s žádným názorovým učením, naopak nabízí nestranný pohled na některé současné oblasti ekonomicko-finančního světa a etický úsudek k některým jeho projevům.

Prosím Vás, abyste laskavě seznámil biskupy Vaší biskupské konference s uvedeným textem, který bude představen v tiskovém středisku Svatého stolce 17. května 2018 (text je pod informačním *embargem* do 12.00 hodin 17. května). Tato dikasteria spoléhají na to, že se jak samotná biskupská konference, tak i jednotliví biskupové zasadí o seznámení s předmětnými úvahami, o jejich studium a rozšíření, a to především mezi věřícími laiky, a budou bdít nad tím, aby jejich obsah tvořil opěrný, ozřejmující a orientační bod.

S vděčností za Vaši cennou spolupráci využívám příležitosti,
abych Vás ujistil o své úctě, Vám oddaný

+ *Luis F. Ladaria, S.I.*
titulární arcibiskup thébský
prefekt

PŘÍLOHA

Kongregace pro nauku víry
Dikasterium pro službu integrálnímu lidskému rozvoji

Oeconomicae et pecuniariae quaestiones

Úvahy pro etické rozlišování týkající se některých aspektů současného ekonomicko-finančního systému

I. Úvod

1. Ekonomická a finanční témata, dnes více než kdy jindy, přitahují naši pozornost díky rostoucímu vlivu vyvíjenému obchodníky na hmotný blahobyt značné části lidstva. To na jedné straně vyžaduje přiměřenou regulaci jejich snah a na druhé jasný etický základ, který dosaženému blahobytu zajistí onu lidskou kvalitu vztahů, jež ekonomické mechanismy samy od sebe vytvořit nedokážou. Podobný etický základ je dnes požadován z více stran, především od těch, kteří se pohybují v ekonomicko-finančním systému. Právě v tomto prostředí vychází najevo, jak je nezbytné propojení mezi technickým věděním a lidskou moudrostí, bez níž každý jedinec směřuje k úpadku a s níž naopak může pokročit na cestě skutečného a celistvého blaha pro lidstvo.

2. Celistvý rozvoj každé osoby, každého lidského společenství a všech lidí je nejvyšším horizontem onoho společného dobra, které si církve jako „všeobecná svátost spásy“¹ vytkla uskutečnit. V této *celistvosti* dobra, jehož jediný původ i naplnění jsou v Bohu, a které se plně zjevilo v Ježíši Kristu, Sjednotiteli všeho, co je na nebi

---

1 Druhý vatikánský koncil, Věřoučná konstituce o církvi, *Lumen gentium*, č. 48.

i na zemi (srov. *Ef* 1,10), spočívá poslední cíl každé aktivity církve. Toto dobro rozkvétá jako závdavek Božího království, jež je církev povolána ohlašovat a zakládat v každém prostředí lidského podnikání;² a je cenným plodem lásky, kterou, jakožto hlavní cestu svého jednání, je povolána vyjádřit také formou lásky sociální, občanské a politické. Tato láska se „projevuje ve všech skutcích, které usilují o budování lepšího světa. Láska ke společnosti a nasazení pro společné dobro jsou výsadní formou nezištné lásky, která zahrnuje nejen vztahy mezi jednotlivci, ale také ‚společenské makrovztahy, ekonomické a politické vazby‘. Proto církev nabídla světu ideál ‚civilizace lásky‘“.³ Láska k celistvému dobru, neoddělitelně od lásky k pravdě, je klíčem k autentickému rozvoji.

3. To je předkládáno s jistotou, že ve všech kulturách existují rozmanité etické příbuznosti jako výrazy jedné a téže morální moudrosti,⁴ o níž předmětné uspořádání opírá důstojnost osoby. Z pevného a neovlivnitelného kořene takového uspořádání, který určuje jasné společné principy, vycházejí základní práva a povinnosti člověka; bez takového uspořádání naopak začnou ovládat lidskou scénu svévole a zneužívání ze strany silnějšího. Tento etický řád, zakotvený v moudrosti Boha Stvořitele, je tedy neodmyslitelným základem pro budování důstojného lidského společenství řízeného zákony nesoucimi stopy skutečné spravedlnosti. To platí o to víc tváří v tvář konstatování, že lidé, třebaže si celým svým srdcem přejí dobro a pravdu, častokrát podléhají skupinovým zájmům, zneužívání moci a nečestným praktikám, ze kterých vyvěrají těžká trápení celého lidského rodu, především pak bezbranných a nejslabších.

Právě kvůli osvobození každého prostředí lidského jednání od onoho morálního nepořádku, který je tak často sužuje, řadí církev mezi své prvořadé úkoly také nutnost s pokornou jistotou připomínat všem některé jasné etické principy. Je to sám lidský rozum, jehož

---

2 Srov. tamtéž, č. 5.

3 Papež František, encyklika *Laudato si'* (24. května 2015), č. 231: AAS 107 (2015), 937.

4 Srov. Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate* (29. června 2009), č. 59: AAS 101 (2009), 694.

povaha nezaměnitelně charakterizuje každou osobu, aby požadoval jasné rozlišení v této souvislosti. Vskutku, rozumovost člověka v pravdě a ve spravedlnosti neustále hledá onen pevný základ, o který opírá své jednání v předtuše, že bez něj by nebylo i její samotné zaměření.⁵

4. Takové přímé zaměření lidského rozumu tedy nemůže chybět v žádné oblasti lidského jednání. To znamená, že žádný prostor, ve kterém člověk jedná, si nemůže oprávněně stěžovat, že zůstává mimo, nebo že je odolný vůči etice založené na svobodě, pravdě, spravedlnosti a solidaritě.⁶ To se vztahuje i na ona prostředí, ve kterých platí politické a ekonomické zákonitosti: „Když dnes uvažujeme o společném dobru, nevyhnutelně potřebujeme, aby politika a ekonomika společně a s rozhodností začaly sloužit životu, a to zejména lidskému“.⁷

Vždyť každá lidská aktivita je povolána k tomu, aby s velkorysým a spravedlivým použitím oněch darů, které Bůh od počátku dává k dispozici všem, a v horlivé důvěře nechávala v celém stvoření vzrůst těmto semenům vepsaného dobra jakožto příslibu plodnosti. Takové povolání tvoří neustálou výzvu lidské svobodě, třebaže hřích je stále připraven uhnízdit se v tomto původním Božím záměru.

Z toho důvodu Bůh v Ježíši Kristu vychází člověku vstříc. On, tím že nás zapojil do podivuhodné události jeho vzkříšení, „nevykoupil pouze jednotlivou osobu, nýbrž také společenské vztahy mezi lidmi“,⁸ a působí nový řád společenských vztahů založených na pravdě a lásce, který se má stát plodným kvasem proměny dějin. V předstihu k běhu času tak uskutečňuje ono nebeské království, které jako osoba přišel ohlásit a uvést.

5. Třebaže ekonomický blahobyt během druhé poloviny dvacátého století zcela jistě vzrostl v míře a s rychlostí, které byly dříve nemyslitelné, je potřebné konstatovat, že zároveň s tím se také zvětšily rozdíly

---

5 Srov. Jan Pavel II., encyklika *Fides et ratio* (14. září 1998), č. 98: *AAS* 91 (1999), 81.

6 Srov. Mezinárodní teologická komise, *Alla ricerca di un'etica universale: nuovo sguardo sulla legge naturale*, č. 87, Città del Vaticano, 2009, 86.

7 Papež František, encyklika *Laudato si'*, č. 189: *AAS* 107 (2015), 922.

8 Papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium* (24. listopadu 2013), č. 178: *AAS* 105 (2013), 1094.

mezi různými zeměmi i rozdíly uvnitř zemi⁹. Kromě toho stále zůstává značný počet lidí, kteří žijí v podmínkách extrémní chudoby.

Nedávná finanční krize mohla být příležitostí k rozvinutí nové ekonomiky, která by byla pozornější k etickým principům a k nové regulaci finančních aktivit, která by neutralizovala dravé a spekulativní prvky se zdůrazněním hodnoty její služby reálné ekonomice. I když na různých úrovních bylo vyvinuto mnoho pozitivního úsilí, které je třeba ocenit a uznat, nenastala žádná reakce, která by vedla k přehodnocení zastaralých kritérií nadále ovládajících svět¹⁰. Dokonce se zdá, že na vrcholu přetrvává krátkozraký a časově omezený egoismus, který přehlíží společné dobro a ze svých obzorů vylučuje starost nejen vytvářet, ale také rozšiřovat bohatství, a odstranit tak nerovnosti dnes tak nápadné.

6. Ve hře je skutečný blahobyť větší části mužů a žen naší planety, tedy těch, u kterých je riziko, že jsou stále více vylučováni na okraj, nebo už jsou z pokroku a skutečného blahobytu „vyloučeni a odepsáni“¹¹, zatímco některé menšiny je vykořisťují a jen pro sebe nárokují značné zdroje a bohatství a zůstávají zcela netečné k poměrům většiny. Proto nadešel čas, aby bylo znovu upřednostněno oživení toho, co je autenticky lidské, rozšířeny obzory mysli a srdce k poctivému uznání toho, co pochází z požadavků pravdy a dobra a bez čeho je každý sociální, politický a ekonomický systém dlouhodobě určen k zániku a zhroucení. Je stále zřetelnější, že egoismus nakonec sám neplatí, a naopak příliš vysokou cenu nechává zaplatit ostatním; proto chceme-li pro lidi opravdové dobro, „peníze mají sloužit, a nikoli vládnout!“¹²

Co se toho týká, je na prvním místě úkolem odpovědných pracovníků vyhotovit nové formy ekonomie a financí, jejichž zavedení

---

9 Srov. Papežská rada „Justitia et pax“, *Nota per una riforma del sistema finanziario e monetario internazionale nella prospettiva di un'autorità pubblica a competenza universale*, č. 1: *L'Osservatore Romano*, 24.–25. října 2011, 6.

10 Papež František, encyklika *Laudato si'*, č. 189: *AAS* 107 (2015), 922.

11 Papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 53: *AAS* 105 (2013), 1042.

12 Tamtéž, č. 58: *AAS* 105 (2013), 1044.

a pravidla mají být zaměřena na rozvoj společného dobra a na respektování lidské důstojnosti, při sledování bezpečných kolejí předkládaných sociálním učením církve. Záměrem Kongregace pro nauku víry, jejíž kompetence zahrnuje i oblast otázek morální povahy, ve spolupráci s Dikasteriem pro službu integrálnímu lidskému rozvoji je nicméně nabídnout některé základní úvahy a vysvětlení na podporu tohoto procesu a na obranu této důstojnosti¹³. Především pocítujeme potřebu učinit etickou reflexi nad takovými aspekty finančního prostřednictví, jejichž fungování, potom co se osvobodilo od příslušných antropologických a morálních základů, nejen že přineslo zjevná zneužití a nespravedlnosti, ale ukázalo se také jako schopné zapříčinit krize systému v celosvětovém měřítku. Jedná se proto o rozlišování nabídnuté všem mužům a ženám dobré vůle.

II. Základní úvahy

7. Některé základní úvahy se dnes zdají samozřejmé pro ty, kteří nad jakoukoli teorií či myšlenkové učením – do jejichž oprávněných diskusí tento dokument nehodlá zasahovat a k jejichž dialogu chce naopak přispět s vědomím, že i tak neexistují ekonomické recepty platné všeobecně a vždycky – poctivě chtějí vzít na vědomí dějinnou situaci, ve které žijeme.

8. Zůstává pozitivní každá skutečnost a každá lidská aktivita, je-li prožívána v horizontu příslušné etiky, tedy v respektu k lidské důstojnosti a se zaměřením na obecné dobro. To platí pro všechny instituce, které vznikají na základě lidského společenského způsobu života a také pro trhy na všech úrovních, včetně trhů finančních.

V souvislosti s tím je třeba si povšimnout, že také ty systémy, které existují díky trhům, ještě předtím než jsou ovládnuty anonymními silami, se zakládají na vztazích, které by nemohly být nastoleny bez spoluzapojení svobody jednotlivců. Je tedy jasné, že sama ekonomika, jako kterákoli jiné lidské prostředí, „potřebuje ke svému řádnému fungování etiku; ne jakoukoli etiku, ale etiku přátelskou k lidské osobě“.¹⁴

---

13 Srov. Druhý vatikánský koncil, deklarace *Dignitatis humanae*, č. 14.

14 Srov. Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate*, č. 45: *AAS* 101 (2009), 681.

9. Je tedy očividné, že bez správné vize člověka není možné založit ani etiku, ani praxi odpovídající úrovni jeho důstojnosti a dobra, které by bylo skutečně společné. Vždyť každé lidské jednání, třebaže se prohlašuje za neutrální nebo vzdálené jakémukoli základnímu pojetí – a to i v ekonomickém prostředí – na každý pád v sobě nese pochopení člověka a světa, který prostřednictvím důsledků a dosaženého rozvoje odhaluje plusy nebo minusy takového jednání.

Naše současná doba odhalila v tomto smyslu krátký dech vize člověka pojímaného pouze individualisticky, především jako spotřebitele, jehož zisk by měl zvláště spočívat v optimalizaci vlastních finančních výdělků. Vždyť lidské osobě je vlastní specifický *vztahový* charakter a *rozumovost* při neustálém hledání výdělku a blahobytu jako takových, v celku, neredukovatelných pouze na logiku konzumu nebo ekonomických aspektů života¹⁵.

Takováto základní povaha člověka, zaměřená na vztahy, je zásadním způsobem ovlivněna racionalitou, která odolává každému redukování jeho základních potřeb na materiální věci. V tomto smyslu už není možné mlčet k tomu, že dnes se prosazuje snaha zhmotňovat každou výměnu „zboží“ tím, že se zužuje na čistou výměnu „materiálních věcí“.

Je vskutku zřejmé, že při předávání zboží mezi subjekty je stále více ve hře právě něco materiálního, což je dáno tím, že hmotné statky jsou často prostředkem k získání jiných, nehmotných věcí, jejichž konkrétní přítomnost nebo nepřítomnost určuje zásadním způsobem také kvalitu samotných ekonomických vztahů (například důvěra, nestranost, spolupráce ...). Právě na této úrovni lze dobře pochopit, že logika daru bez oplátky, daru nezištného, není alternativou, ale že je neoddělitelná od oné logiky rovnocenné výměny a k ní komplementární.¹⁶

10. Je snadné rozpoznat výhody vyplývající z vize člověka, chápaného jako subjekt konstitučně začleněný do děje, sítě vztahů, které samy v sobě jsou pozitivním zdrojem.¹⁷ Každá osoba se rodí uvnitř rodinného prostředí, tedy už uvnitř vztahů, které ji předcházejí a bez

---

15 Srov. tamtéž, č. 74: AAS 101 (2009), 705.

16 Srov. Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate*, č. 37: AAS 101 (2009), 672.

17 Srov. tamtéž, č. 55: AAS 101 (2009), 690.

kterých by její samotné bytí nebylo možné. Ona pak rozvíjí úseky své existence také díky vztahům, které realizují její začlenění ve světě jako neustále sdílenou svobodu. Jsou to právě tyto počáteční vztahy, které ukazují člověka jako bytí vztahové a zásadně charakterizované tím, čemu křesťanské zjevení říká „společenství“.

Tento původní charakter společenství, zatímco jednak v každé lidské osobě zdůrazňuje stopu její spřízněnosti s tím Bohem, který ji tvoří a volá do vztahu a společenství se sebou samým, je pak také tím, co člověka přirozeně orientuje ke společenskému životu, jakožto základnímu místu pro jeho naplněné uskutečnění. Právě uznání této povahy, jakožto původního ustavujícího prvku naší lidské identity, umožňuje pohlížet na druhé nikoli jako na možné konkurenty, ale jako na možné spojence při vytváření dobra, které nebude opravdové, pokud nebude mít na zřeteli zároveň všechny i každého.

Tato vztahová antropologie napomáhá člověku také v uznání platnosti ekonomických strategií, které se především mají zaměřovat na *globální* kvalitu dosaženého života ještě dříve než na nerozvážený nárůst zisků; na blahobyť, který, má-li být takový, je vždycky celistvý, tedy týkající se celého člověka a celého lidstva. Žádný zisk totiž není legitimní, pokud se opomíjí horizont celkové podpory lidské osoby, všeobecného zaměření statků a přednostní volby pro chudé.¹⁸ To jsou tři principy, které se navzájem prolínají a vzájemně se na sebe odvolávají v perspektivě budování světa, který má být více spravedlivý a solidární.

Proto nelze uznat pokrok ekonomického systému za takový, je-li poměřován pouze parametry množství a účinnosti v přinášení zisku, a není poměřován také na základě kvality života, kterou přináší, a sociálního nárůstu blahobytu, který šíří, blahobytu, který nelze omezovat pouze na jeho materiální projevy. Každý ekonomický systém legitimizuje svoji existenci nikoli pouze čistým kvantitativním růstem směny, ale tím, že především prokazuje svoji schopnost produkovat rozvoj pro celého člověka a pro každého člověka. Blahobyť a rozvoj

---

18

Srov. Jan Pavel II., encyklika *Sollicitudo rei socialis* (30. prosince 1987), č. 42: AAS 80 (1988), 572.

se navzájem vyžadují a podporují¹⁹ ve snaze o politická rozhodnutí a perspektivy, udržitelné na více než jen krátkodobá období.²⁰

V souvislosti s tím není než si přát, aby zvláště univerzity a *business schools* zařadily, a to nikoli pouze okrajově nebo jako přídavek, ale jako základní, do svých studijních *programů* formační přednášky, které by vychovávaly k chápání ekonomie a financí ve světle celkové vize člověka, neredukované na některé její rozměry, a etiky, která ji vystihuje. Zde je nabízena velká pomoc například v sociálním učení církve.

11. Blahobyt je tedy poměřován kritérii mnohem širšími než pouze hrubým domácím produktem země (HDP), ale také s přihlédnutím k dalším parametrům, jako je například bezpečnost, zdraví, růst „lidského kapitálu“, kvalita sociálního i pracovního života. Zisk musí být samozřejmě stále sledován, ale nikoli za „každou cenu“, ani jako bezvýhradný celkový odkaz ekonomického jednání.

Zde se jako obecně přijímané schéma (jako paradigmatická) jeví důležitost zlidšťujících parametrů, kulturních forem a myšlení, v němž *bezplatnost* – to znamená poznání a uskutečňování toho, co je pravdivé a správné, jakožto statků o sobě samých – se stane normou pro to, co je vypočítáno jako odmocnina, a v čemž výdělek i solidarita už nejsou protivníky. Vždyť tam, kde převažují egoismus a skupinové zájmy, je pro člověka obtížné spatřit onen plodný oběh mezi výdělkem a darem, který se hřích snaží zatemnit a rozbít. Naopak, ve zcela lidské perspektivě se otevírá počestný oběh mezi ziskem a solidaritou, který díky svobodnému jednání člověka může uvolnit všechny pozitivní možnosti trhů.

Stálá připomínka uznání lidské slušnosti v projevu nezištnosti je obsažena v onom pravidle, které Ježíš vyslovil v evangeliu a kterému říkáme *zlaté pravidlo*. Vybízí nás, abychom druhým dělali to, co bychom sami chtěli, aby se dělo nám (srov. *Mt 7,12, Lk 6,31*).

---

19 Srov. *Katechismus katolické církve*, č. 1908.

20 Srov. papež František, encyklika *Laudato si'*, č. 13: *AAS* 107 (2015), 852; apoštolská exhortace *Amoris laeitia* (19. března 2016), č. 44: *AAS* 108 (2016), 327.

12. Je dlouhodobě neudržitelná jakákoli ekonomická aktivita, která není prožívána v atmosféře zdravé svobodné iniciativy.^{21,22} Podobně je dnes zřejmé, že svoboda, které se těší ekonomičtí aktéři, je-li chápána jako absolutní a odtržená od svého niterného spojení s pravdou a dobrem, směřuje ke vzniku center nadřazenosti a staví se na stranu forem oligarchie, které vposledku poškozují samotnou účinnost ekonomického systému.^{23,24}

Z tohoto hlediska je stále snadnější pochopit, jak tváří v tvář rostoucí a všudypřítomné moci důležitých hybatelů a velkých ekonomicko-finančních sítí (*networks*) jsou ti, kterým je svěřen výkon politické moci, často dezorientováni a zůstávají bezmocní před nadnárodní svrchovaností oněch hybatelů a před prchavostí (volatilitou) jimi ovládaných kapitálů, jak je pro ně obtížné dát odpověď svému původnímu povolání být služebníky společného dobra; často se stává, že se proměňují v poslušné subjekty zájmů zcela vzdálených onomu dobru.²³

To všechno, více než kdy předtím, naléhavě vyžaduje obnovené propojení ekonomických a politických hybatelů, aby bylo možné

---

21 Srov. například heslo *ora et labora*, které připomíná Řehole svatého Benedikta z Nursie: toto pravidlo svou jednoduchostí říká, že modlitba, především liturgická, která, zatímco nás uvádí do vztahu s tím Bohem, který se v Ježíši Kristu a ve svém Duchu zjevuje jako Dobro a Pravda, nám takto nabízí také přiměřenou formu a způsob pro budování stále lepšího a pravdivějšího, tedy lidštějšího, světa.

22 Srov. Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus* (1. května 1991), č. 17, 24, 42: *AAS* 83 (1991), 814, 821, 845.

23 Srov. Pius XI., encyklika *Quadragesimo anno* (15. května 1931), č. 105: *AAS* 23 (1931), 210; Pavel VI., encyklika *Populorum progressio* (26. března 1967), č. 9: *AAS* 59 (1967), 261; papež František, encyklika *Laudato si'*, č. 203: *AAS* 107 (2015), 927.

24 Srov. papež František, encyklika *Laudato si'*, č. 175: *AAS* 107 (2015), 916. O nezbytném propojení mezi ekonomikou a politikou. Srov. Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate*, č. 36: *AAS* 101 (2009), 671: „Ekonomická aktivita není schopna vyřešit všechny sociální problémy prostým rozšířením tržní logiky. Tato aktivita musí být zaměřena na dosažení společného dobra, o což se má také a především starat politické společenství. Musíme si tedy být vědomi toho, že oddělování ekonomické aktivity, jež by měla za úkol pouze vytvářet bohatství, od politické činnosti, již by zase mělo příslušet uplatňování spravedlnosti prostřednictvím přerozdělování, způsobuje velké nevyváženosti.“

podporovat to, co slouží k naplnění rozvoje každé lidské osoby a celé společnosti. Ve stejnou chvíli to znamená těsné spojení požadavků solidarity a nároků subsidiarity.²⁵

13. V zásadě jsou morálně přípustné všechny dotace a prostředky, které trhy využívají, aby posílily své alokační kapacity, pokud nejsou namířeny proti důstojnosti lidské osoby a nezůstávají netečné ke společnému dobru.²⁶

Nicméně je také zřejmé, že ona mocná ekonomická síla, kterou trhy představují, není schopna řídit se sama od sebe:²⁷ vždyť trhy jednak nedokážou vytvořit takové předpoklady (sociální soudržnost, čestnost, důvěru, bezpečnost, zákony), které by umožnily usměrňovat jejich chod, ani napravovat ony důsledky a odchylky, které jsou pro lidskou společnost škodlivé (nerovnosti, nesouměrnosti, úpadek životního prostředí, sociální nejistota, finanční podvody ...).

14. V případě trhů, mimo skutečnost, že mnozí jejich pracovníci jsou vedeni dobrými a správnými úmysly, není možné opomíjet, že dnešní finanční průmysl kvůli své všudypřítomnosti a nevyhnutelné schopnosti podmiňovat a – v jistém smyslu – ovládat skutečnou ekonomiku, je místem, na kterém egoismy a zneužívání moci mají škodlivý potenciál kolektivity s málo sobě rovnými.

V souvislosti s tím je potřeba si povšimnout, že v ekonomicko-finančním světě se potvrzují podmínky, ve kterých některé z těchto prostředků, třebaže z etického hlediska bezprostředně ne nepřijatelných, vytvářejí případy *blízké nemorálnosti*, tedy příležitosti, ve kterých je velmi snadné dopustit se zneužití a podvodů, druhů poškození méně zvýhodněné protistrany. Například komercializovat některé finanční nástroje, samy o sobě dovolené, v nějaké nesouměrné situaci

---

25 Srov. Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate*, č. 58: *AAS* 101 (2009), 693.

26 Srov. Druhý vatikánský koncil, Pastoraální konstituce o církvi v dnešním světě, *Gaudium et spes*, č. 64.

27 Srov. Pius XI., encyklika *Quadragesimo anno*, č. 89: *AAS* 23 (1931), 206; Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate*, č. 35: *AAS* 101 (2009), 670; papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 204: *AAS* 105 (2013), 1105.

a využít přitom nedostatků v poznání nebo smluvní nevýhody jedné ze stran je samo o sobě porušením náležitě vztahové korektnosti, a je tak z etického hlediska závažným porušením.

Vzhledem k tomu, že v současné situaci, kdy spletnost početných finančních produktů vytváří z této nesouměrnosti niterný prvek samotného systému – a staví kupující do pozice podřízenosti vůči subjektům, které s nimi obchodují – z více stran bylo požadováno překonání tradičního principu *caveatemptor* (= *jak stojí a leží*). Tento princip, na jehož základě má odpovědnost za ověření si kvality získávaného zboží především spočívat na kupujícím, právě předpokládá rovnost ve schopnosti ochrany vlastních zájmů smluvních stran. Skutečnost, která dnes v mnoha případech neexistuje ať už pro jasný hierarchický vztah, který se ustanovuje v některých typech smluv (například mezi poskytovatelem půjčky a vypůjčitelem), nebo kvůli složitému členění početných finančních nabídek.

15. Také peníze samy o sobě jsou dobrým nástrojem podobně jako mnohé jiné věci, se kterými člověk nakládá: jsou prostředkem, který je k dispozici jeho svobodě a slouží k rozšíření jeho možností. Tento prostředek se ovšem může snadno obrátit proti člověku. Podobně je samo o sobě dobré také nakládání s financemi v podnikatelské sféře, umožňující podnikům přístup k penězům vstupem do světa volného obchodování na burze. Nicméně tento fenomén dnes podstupuje riziko zdůraznění i špatného nakládání s financemi v ekonomice tím, že virtuální bohatství, které se soustřeďuje na transakce charakterizované čistou spekulací a na vysoko-frekvenční obchodování (*high frequency trading*), k sobě přitahuje nadměrné množství kapitálu, čímž jej odčerpává z počestného oběhu skutečné ekonomiky.²⁸

To, co bylo před sto lety předpověděno, se dnes tragicky potvrdilo: příjmy z kapitálu už těsně dotírají na příjmy z práce a hrozí riziko, že je vytlačí. Práce pak je často vylučována na okraj hlavních zájmů ekonomického systému. Za tím následuje skutečnost, že sama práce se ve své důstojnosti nejen stává realitou stále více riskantní,

ale zároveň ztrácí svou pověst „dobra“ pro člověka²⁹ a proměňuje se v čistý prostředek výměny uvnitř sociálních vztahů, které se staly nesouměrnými.

Právě toto převrácení pořádku mezi prostředky a cíli, díky kterému se práce jako dobro stává „nástrojem“ a peníze jako prostředek „cílem“, nachází úrodnou půdu v oné bezzásadové a amorální „kultuře spotřebuj a zahod“, která na okraj vyloučila velké masy populace, připravila je o důstojnou práci a učinila z nich lidi „bez perspektiv a bez východisek“: „Nejde už jenom o fenomén vykořisťování a útlatku, ale o něco nového: exkluzí je zasažen kořen sociální sounáležitosti. Člověk sice ve společnosti žije, už ne na jejím dně nebo okraji zbaven jakékoliv moci, nýbrž zcela je z ní vyloučen. Ti, kteří jsou vylučováni, nejsou již ani ‚vykořisťování‘, jsou jednoduše ‚odpadem‘“.³⁰

16. Jak v tomto ohledu nemyslet na nezaměnitelnou sociální funkci úvěru, jehož poskytování na prvním místě přísluší oprávněným a důvěryhodným finančním zprostředkovatelům. Zde se jako jasně ukazuje, že uvalení přehnaně vysokých úroků, ve skutečnosti nenaplnitelných ze strany příjemců finančních prostředků, je nejen nezákonnou operací z etického pohledu, ale také disfunkční pro zdraví ekonomického systému. Na podobné praktiky stejně jako na lichvářské chování vždycky upozorňovalo lidské svědomí jako na nespravedlivé a ekonomický systém je označoval za opak svého správného fungování.

Finanční aktivita zde odhaluje své původní povolání být službou skutečné ekonomii a jako taková má za úkol vytvářet hodnotu při použití dovolených prostředků a napomáhat odzbrojení kapitálů s cílem uvést do pohybu počestný oběh bohatství.³¹ Například jsou v tomto smyslu velmi pozitivní skutečnosti, které je třeba podporovat, jako družstevní úvěr (*credito cooperativo*), mikroúvěr, podobně jako veřejný úvěr ve službě rodinám, podnikům, místním společenstvím a pomocný úvěr ve prospěch rozvojových zemí.

---

29 Srov. Jan Pavel II., encyklika *Laborem exercens* (14. září 1981), č. 9: AAS 73 (1981), 598.

30 Papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 53: AAS 105 (2013), 1042.

31 Srov. Papežská rada „Justitia et pax“, *Compendio della Dottrina Sociale della Chiesa*, č. 369.

V tomto prostředí, ve kterém mohou peníze projevit všechny své pozitivní schopnosti, se jeví jako zřetelné, že z etického hlediska není nikdy dovoleno vystavit nezákonnému riskování úvěr občanské společnosti a použít ho k převážně spekulativním záměrům.

17. Z etického hlediska není nepřijatelným fenoménem normální výdělek, ale zneužívání nesouměrnosti k vlastnímu prospěchu a k produkci značných zisků při poškození jiných; vydělávání peněz s využitím vlastní dominantní pozice a nespravedlivé nevýhody druhého nebo obohacení se nepřípustným jednáním či na úkor společného dobra.³²

Z morálního hlediska je zvláště zavrženíhodná taková praxe, v níž jediným úmyslem je zisk několika jedinců – třeba v důležitých investičních fondech – prostřednictvím hazardu a spekulace³³, kterou se působí, aby uměle poklesly ceny akcií veřejného dluhu; za účelem negativního ovlivnění či zatížení se zanedbává ekonomická situace celých zemí, do ohrožení jsou uváděny veřejné zakázky určené na obnovu, ale ve hře je především samotná ekonomická stabilita milionů rodin. Současně jsou vládní autority nuceny vynakládat značné sumy veřejných peněz. Cílem uvedené praxe je dokonce uměle ovlivňovat správné fungování politických systémů.

Spekulativní myšlení, obzvláště v ekonomicko-finančním prostředí, dnes zásadně ohrožuje ostatní hlavní ideje, které opodstatňují lidskou svobodu. Tento fakt spotřebovává nezměrné bohatství hodnot, o které se opírá naše občanská společnost jakožto místo pokojného soužití, setkávání, solidarity, obnovující vzájemnosti a odpovědnosti při hledání společného dobra. V této souvislosti slova jako „efektivita“, „soutěžení“, „vedení (leadership)“, „zásluha“ mají tendenci zaplnit celý prostor naší civilní kultury a převzít význam, který končí ochuzením kvality směny, zredukované na čistě číselné koeficienty.

Tato skutečnost vyžaduje opětovný návrat k lidskosti, aby bylo možné otevřít obzory oné přemíry takových hodnot, které umožní člověku najít sebe sama, budovat společnosti, které se stanou zázemím

---

32 Srov. Pius XI., encyklika *Quadragesimo anno*, č. 132: *AAS* 23 (1931), 219; Pavel VI., encyklika *Populorum progressio*, č. 24: *AAS* 59 (1961), 269.

33 Srov. *Katechismus katolické církve*, č. 2409.

pohostinství a přijetí (inkluze), ve kterých bude dostatek místa pro nejslabší a jejichž bohatství bude používáno také k prospěchu všech. Zkrátka místa, na kterých se člověku krásně žije a snadno doufá.

III. Některá upřesnění v současném kontextu

18. S cílem nabídnout konkrétní a specifickou etickou orientaci všem ekonomickým a finančním pracovníkům – z jejichž strany stále více zaznívají požadavky v tomto smyslu – chceme nyní zformulovat některá upřesnění také pro budoucí rozlišování, které ponechá otevřené cesty vedoucí k tomu, co člověka vskutku činí člověkem a zabrání mu uvádět do nebezpečí svou důstojnost a společné dobro.³⁴

19. Díky pokrokům globalizace a digitalizace může být trh přirovnán k velkému organismu, v jehož žilách jako životní míza kolují obrovská množství kapitálů. Vypůjčíme-li si toto srovnání, můžeme hovořit také o určité „svatosti“ takového organismu, za předpokladu, že jeho prostředky a aparát umožňují dobrou funkčnost celého systému, v němž růst a rozložení bohatství jdou stejným krokem. Jde o svatost, která je závislá na svatosti jednotlivých operací, které v něm jsou uskutečňovány. Setkáme-li se s takovou svatostí systému-trhu, snadno můžeme usuzovat, že jsou respektovány a podporovány lidská důstojnost a společné dobro.

Souvztažně pokaždé, když jsou uplatněny a rozšířeny nedůvěryhodné ekonomicko-finanční prostředky, uvádějící do vážného nebezpečí růst a rozložení bohatství tím, že vytvářejí kritické stavy a systémová rizika, lze hovořit o „otravě“ takového organismu.

Je proto pochopitelný nárok, dnes stále více zaznamenávaný, ze strany veřejné autority zavést osvědčení na všechny produkty

---

34 Srov. Pavel VI, encyklika *Populorum progressio*, č. 13: *AAS* 59 (1967), 263. Některé důležité instrukce k tomu už byly nabídnuty (srov. Papežská rada „Justitia et pax“, *Nota per una riforma del sistema finanziario e monetario internazionale nella prospettiva di un'autorità pubblica a competenza universale*, č. 4: *L'Osservatore Romano*, 24.–25. října 2011, 7): Nyní se jedná o pokračování v duchu podobného rozlišování, aby bylo možné podpořit pozitivní rozvoj ekonomicko-finančního systému a přispět k odstranění těch nespravedlivých struktur, které omezují užitečné kapacity.

pocházející z finanční inovace kvůli ochraně svatosti systému a prevenci negativních vedlejších jevů. Dát přednost svatosti a zabránit znečištění, kontaminaci, z ekonomického hlediska je nevyhnutelným morálním imperativem pro všechny pracovníky zabývající se trhy. Také tento požadavek ukazuje, jak je naléhavá nadnárodní koordinace rozličných architektur místních finančních systémů.³⁵

20. Uvedená svatost se živí rozmanitostí a různorodostí zdrojů a vytváří určitý druh ekonomické a finanční „biodiverzity“. Představuje přidanou hodnotu ekonomického systému a má být podporována a chráněna také vhodnými ekonomicko-finančními politikami, aby bylo pro trhy zajištěno dostatečné množství zdravých subjektů a nástrojů s bohatstvím i rozličností charakterů, a to ať už pozitivně podporou působení, nebo negativně zabráněním všem, kteří poškozují funkčnost systému, produkujícího a rozmnožujícího bohatství.

V této souvislosti je třeba znovu připomenout, že v poslání zdravým způsobem produkovat přidanou hodnotu se v rámci trhů jedná jedinečná funkce uskutečňuje prostřednictvím „kooperace“. Poctivá a usilovná součinnost pracovníků snadno dosáhne oné průměrné hodnoty, na kterou se zaměřuje každé ekonomické počínání.³⁶

Ve chvíli, kdy člověk uzná základní solidaritu, která jej spojuje se všemi ostatními lidmi, dobře ví, že nemůže mít jen pro sebe věci, které jsou mu k dispozici. Pokud zpravidla sdílí solidaritu, věci, které jsou mu k dispozici, jsou užívány nejen pro vlastní potřeby, ale rozmnožují se a často přinášejí nečekané plody i druhým lidem.³⁷ Právě tady se může jasně ukázat, jak sdílení není „pouze rozdělování, ale také rozmnožování věcí, vytváření nového chleba, nových statků, nového Dobra s velkým písmenem“.³⁸

---

35 Srov. papež František, encyklika *Laudato si'*, č. 198: AAS 107 (2015), 925.

36 Srov. Papežská rada „Justitia et pax“, *Compendio della Dottrina Sociale della Chiesa*, č. 343.

37 Srov. Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate*, č. 35: AAS 101 (2009), 670.

38 Papež František, *Promluva k účastníkům setkání „Economia di comunione“ organizovaného Hnutím fokoláre* (4. února 2017): L'Osservatore Romano, 5. února 2017, 8.

21. Zkušenost posledních desetiletí se zřejmostí ukázala, jak je na jedné straně naivní důvěra v domnělou alokační soběstačnost trhů nezáviselých na žádné etice, a na druhé straně naléhavou potřebu jejich vhodné regulace, která by ve stejnou chvíli spojila svobodu i ochranu práv všech subjektů, které na nich působí v režimu zdravé a správné interakce, především těch nejzranitelnějších. V tomto smyslu musí zůstat vždy odlišeny a na sobě nezávislé pravomoci politické a ekonomicko-finanční a zároveň, nad každou škodlivou souvislost, soustředěné na realizaci dobra, v zásadě společného, a nikoli vyhrazeného pouze pro nemnoho privilegovaných subjektů.³⁹

Taková regulace se stává ještě potřebnější jednak kvůli zjištění, že mezi hlavními důvody nedávné ekonomické krize bylo také nemorální chování představitelů finančního světa, a jednak proto, že nadnárodní rozměr ekonomického systému už dnes umožňuje snadno obcházet pravidla stanovená jednotlivými zeměmi. Kromě toho přehnaná prchavost a nestálost kapitálů používaných ve finančním světě umožňuje jednat přízpůsobivě mimo každou normu, pokud to zrovna není norma okamžitého zisku, často s vydíráním a z pozice síly i vzhledem k současné politické moci.

Je proto jasné, že trhy potřebují pevné a solidní směrnice, ať už makro-obezřelostní, nebo normativní (zákonné), pokud možno co nejvíce sdělitelné a jednotné; a neustále aktualizovaná pravidla, protože sama skutečnost trhů je v neustálém pohybu. Podobné směrnice musí zaručit spolehlivou kontrolu důvěryhodnosti a kvality všech ekonomicko-finančních produktů, především pak těch strukturovaných. A v okamžiku, kdy rychlost obnovných procesů bude přinášet výrazná systémová rizika, je potřebné, aby ekonomičtí pracovníci přijali ona omezení a brzdy, které vyžaduje společné dobro, bez pokusů je obcházet nebo zlehčovat jeho důležitost.

V souvislosti s očekávanou současnou globalizací finančního systému je důležitá stabilní koordinace při regulaci trhů, zřetelná a účinná, mezi různými národními představiteli, s možností, a někdy i nutností, včas sdílet omezující rozhodnutí, je-li to vyžadováno ohroženým stolem společného dobra. Tyto regulační autority musí vždy

---

39

Srov. Jan Pavel II., encyklika *Sollicitudo rei socialis*, č. 28: AAS 80 (1988), 548.

zůstat nezávislé, vázané nároky spravedlnosti a společného dobra. Pochopitelné obtíže s tím spojené nemohou ubrat na odvaze k hledání a uskutečňování podobných normativních systémů, které se soustřeďují v různých zemích, ale jejichž důležitost musí být samozřejmě také nadnárodní.⁴⁰

Pravidla musí upřednostňovat naprostou transparentnost všeho, co je projednáváno, aby byla vyloučena každá forma nespravedlnosti a plýtvání a co nejvíce zaručena rovnováha ve výměnách. O to víc, že nesouměrné soustředění informací a vlivu tíhne k posílení silnějších ekonomických subjektů a vytváří stavy nadvlády, schopné jednostranně ovlivnit nejen trhy, ale i samotné ekonomické a normativní systémy. Mezi jiným tam, kde byla uplatněna masivní deregulace (*deregulation*), se zřetelně ukázalo, že prostory s normativní a institucionální prázdnotou se staly místy usnadňujícími nejen morální hazard a zpronevěru, ale také nástup iracionální aktivity, čilosti, trhů – za kterou nejprve následují spekulativní bubliny a později prudké a zničující propady – a systémových krizí.⁴¹

22. Velkou pomocí k tomu, aby se zabránilo systémovým krizím, by pro bankovní zprostředkovatele úvěrů bylo vytyčit jasnou definici a oddělit prostředí aktivit spojených s vedením běžného úvěru a úspor od těch investičních a čistě obchodních (*business*).⁴² To všechno s cílem, aby bylo co nejvíce možné vyhnout se nestabilním finančním situacím.

Zdravý finanční systém kromě toho vyžaduje co největší informovanost, aby každý subjekt mohl s plnou a vědomou svobodou chránit vlastní zájmy: je vskutku důležité vědět, jestli jsou vlastní kapitály používány ke spekulaci, nebo ne, podobně jako jasně znát stupeň rizika a odpovídající cenu finančních produktů. O to víc, že úspory, zvláště ty rodinné, jsou veřejným statkem, který má být chráněn před rizikem

---

40 Srov. Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate*, č. 67: *AAS* 101 (2009), 700.

41 Srov. Papežská rada „*Justitia et pax*“, *Nota per una riforma del sistema finanziario e monetario internazionale, nella prospettiva di un'autorità pubblica a competenza universale*, č. 1: *L'Osservatore Romano*, 24.–25. října 2011, 6.

42 Srov. tamtéž, č. 4: *L'Osservatore Romano*, 24.–25. října 2011, 7.

a optimalizován. Tytéž úspory ve chvíli, kdy jsou svěřeny odborným finančním poradcům, vyžadují dobrou správu, nejen prosté řízení.

Pokud jde o vedení úspor ze strany finančních poradců, je třeba upozornit na chování, kritizovatelné z morálního hlediska: na přehnanou manipulaci s portfoliem, u které převládá záměr zvětšit příjmy plynoucí ze zprostředkovatelského prodeje akcií; na nedodržení náležité nestrannosti při nabízení produktů úspor ve srovnání s některými jinými bankami, pokud by jejich produkty lépe odpovídaly potřebám klienta; na nedostatek náležité péče nebo dokonce úmyslnou nedbalost poradců, pokud jde o ochranu zájmů týkající se portfolia klientů; na poskytnutí financování v podřízenosti k souběžnému podpisu jiných finančních produktů, vydaných týměž bankovním poradcem, pro klienta třeba nevýhodných.

23. Každý podnik vytváří důležitou síť vztahů a svým způsobem představuje skutečný sociální mezičlánek s vlastní kulturou a praxí. Tato kultura a praxe nejen určují vnitřní organizaci podniku, ale mají také vliv na sociální uspořádání, ve kterém podnik funguje. Právě pokud jde o tuto úroveň, církev připomíná důležitost sociální odpovědnosti podniku,⁴³ která se projevuje jak vně (*ad extra*), tak uvnitř (*ad intra*) podniku.

Tam, kde je v tomto smyslu čistý zisk postaven na vrchol kultury finančního podniku, při nezájmu o současné potřeby společného dobra – věc, která je dnes zaznamenávána jako značně rozšířená i v prestižních *business schools* – je dnes každý etický požadavek vskutku vnímán jako stojící mimo podnikatelské jednání nebo vedle něj. To je o to víc zvrázněno skutečností, že v podobných organizačních způsobech uvažování jsou ti, kteří se nepřizpůsobí cílovému podnikovému jednání (*target*) tohoto typu, postihováni, ať už na úrovni odměn, nebo profesního uznání. V těchto případech cíl čistého zisku snadno plodí zvrácenou a selektivní logiku, která často upřednostňuje postup na řídicí podnikové pozice lidem schopným, ale také nenasytným

---

43 Srov. Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate*, č. 45: *AAS* 101 (2009), 681; papež František, *Poselství ke 48. „Světovému dni míru“* (1. ledna 2015), č. 5: *AAS* 107 (2015), 66.

a bezzásadovým, jejichž sociální jednání je převážně ovládáno egoistickým osobním prospěchem.

Kromě toho tyto způsoby uvažování častokrát podnítily *management* k realizaci ekonomických politik, obrácených nikoli ke zvětšení ekonomického zdraví podniků, v jehož službě stály, ale na čisté zisky akcionářů (*shareholders*), přičemž tím poškodily oprávněné zájmy, jejichž nositeli jsou všichni ti, kteří se svou prací a službou nasazují ve prospěch téhož podniku, a také spotřebitelé a rozličné místní komunity (*stakeholders*). Často to bývá motivováno nemalými odměnami, úměrnými bezprostředním výsledkům hospodaření, a navíc nevyváženo stejnými penalizacemi v případě selhání cílů, které, zajišťují-li krátkodobě velké výdělky vedoucím pracovníkům (*manager*) a akcionářům, vyvíjejí nátlak na přehnaně riskantní rozhodnutí a zanechávají podniky oslabené a ochuzené o ony ekonomické energie, které by jim v budoucnu mohly zajistit odpovídající perspektivy.

Všechno to snadno plodí a šíří hluboce amorální kulturu – v níž často nechybí opovážlivost dopustit se trestného činu, pokud přislíbené požitky a odměny převyšují očekávané penalizace – a silně znečišťuje zdraví každého ekonomicko-sociálního systému tím, že uvádí do nebezpečí jeho funkčnost a škodí účinnému uskutečnění onoho společného dobra, na kterém se nutně zakládá každá forma socializace. Jeví se proto jako velmi naléhavá upřímná sebekritika takového jednání a změna nasměrování tím, že se upřednostní finanční kultura podniku, mající na zřeteli všechny ony faktory vytvářející společné dobro. To například znamená zřetelně postavit do středu kultury podniku osobu a kvalitu vztahů mezi lidmi, aby každý podnik praktikoval sociální odpovědnost, která nebude jen příležitostnou nebo okrajovou, ale protkávací a zevnitř oživující každou jeho akci, a toto jednání bude mít sociální zaměření.

Přirozený oběh, který existuje mezi ziskem – což je faktor vnitřně důležitý pro každý ekonomický systém – a sociální odpovědností, která je podstatným prvkem pro přežití v každé formě občanského soužití, je právě tady povolán k tomu, aby odhalil celou svoji plodnost a kromě toho odkryl i nerozlučnou spojitost, kterou se naopak hřích snaží zakrýt mezi respektující etikou lidí a společného dobra a reálnou funkčností každého ekonomického a finančního systému. Tento počestný oběh je například umožněn snahou o snížení rizika

v konfliktu se *stakeholders*, nebo o pomoc zaměstnancům podniku v jejich větší vnitřní motivaci.

Tvorba přidané hodnoty, která je primárním cílem ekonomicko-finančního systému, zde musí do hloubky prokázat svoji uskutečnitelnost uvnitř solidního etického systému právě proto, že se tento systém zakládá na upřímném hledání společného dobra. Pouze uznáním a uskutečňováním vnitřního propojení, existujícím mezi ekonomickými a etickými důvody, lze dosáhnout dobra, které bude pro všechny lidi.⁴⁴ Protože i trh, aby správně fungoval, potřebuje mít antropologické a etické předpoklady, které není schopen si sám sobě poskytnout nebo vyprodukovat.

24. Jestli na jedné straně získání úvěru vyžaduje opatrnou aktivitu při výběru opravdu vhodných příjemců, připravených pro nová řešení a chráněných před nezdravými dohodami, na druhé straně i banky, aby odpovídajícím způsobem obstály v podstoupených rizicích, musí mít k dispozici přiměřené majetkové zajištění tak, aby eventuální dopad ztrát do společnosti byl co nejmenší a zasáhl především ty, kteří byli za ztráty skutečně odpovědní.

Samozřejmě, že delikátní správa úspor vyžaduje kromě náležité právní ochrany i vhodné kulturní modely a z etického hlediska i praxi pozorného přehodnocování vztahu mezi bankou a klientem i trvalou bdělost nad oprávněností všech operací, které se úspor týkají.

Jako zajímavý se k pokusu jeví návrh, cílený na postup v uvedeném směru, jehož předmětem je ustavení etických výborů uvnitř bank, stojících po boku správních rad. Jejich smyslem je pomoci bankám, aby mohly chránit nejen své rozpočty před důsledky nesplácených dluhů a před ztrátami uchovat efektivní celistvost mezi statutárním posláním (*mission*) a finanční praxí, ale také pro vhodnou podporu reálné ekonomiky.

25. Tvorbou značně rizikových dluhopisů, které ve skutečnosti tvoří druh emise s fiktivní hodnotou bez vhodné *quality control* a správného ohodnocení úvěru, může obohatit ty, kteří je zprostředkovávají,

---

44 Srov. Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate*, č. 36: AAS 101 (2009), 671.

ale snadno vytváří insolvenční škodu u toho, kdo si je později chce nechat vyplatit; platí to o to víc, pokud je břemeno kritického stavu těchto dluhopisů přeneseno institucí, která je vydává na trh, na kterém se rozšíří (srovnej například sekuritizace *subprime* hypoték)⁴⁵ a kde působí široké zamoření a možné systémové potíže. Podobné znečištění trhů protičeží požadovanému zdraví ekonomicko-finančního systému a je nepřijatelné z hlediska etiky respektující společné dobro.

Každému dluhopisu musí odpovídat v zásadě reálná hodnota, a nikoli pouze domnělá a obtížně dohledatelná. Stává se tak stále naléhavější veřejná regulace a posouzení *super partes* toho, co ratingové úvěrové agentury uskutečnily, a to prostřednictvím právních nástrojů, které z jedné strany umožní postihovat jejich zkreslené jednání, a z druhé zabrání tvorbě situací nebezpečného oligopolu některých z nich. To platí ještě více pro produkty pocházející z úvěrového zprostředkovatelství, u kterých je odpovědnost za poskytnutý úvěr přenesena z původního poskytovatele na ty, kteří ho přebírají.

26. Některé finanční produkty, mezi nimi takzvané „deriváty“, byly vytvořeny se záměrem zaručit zabezpečení proti rizikům, spojeným s určitými operacemi, často obsahujícími i skutečněnou sázku na základě domnělé hodnoty, připisované oněm rizikům. V základě takových finančních nástrojů jsou smlouvy, podle kterých jsou strany ještě schopné rozumně posoudit základní riziko, vůči kterému se chtějí pojistit.

U některých typů derivátů (především takzvaných sekuritizací – *securitizations*) docházelo k tomu, že z původních struktur, spojených s určitelnými finančními investicemi, se tvořily struktury stále komplexnější (sekuritizace sekuritizací), ve kterých bylo velmi obtížné – a po některých takových transakcích takřka nemožné – rozumně

---

45 V poslední době se na finanční scéně začíná opět objevovat balíčkování tzv. *subprime* hypoték, ze kterých jsou následně emitovány vládou nezajištěné dluhopisy, resp. hypoteční zástavní listy. Jak již ze samotného názvu vyplývá, podkladovým aktivem těchto instrumentů jsou nestandardní (tzv. *subprime*) hypotéky. *De facto* se jedná o dražší hypotéky, jež jsou poskytovány subjektům, jejichž bonita není dostačující pro dosažení klasické, levnější hypotéky. Zdroj: <https://roklen24.cz/a/ivX6R/navrat-sekuritizace-subprime-hypotek>.

a správně stanovit jejich základní hodnotu. To znamená, že každý krok při obchodování s těmito dluhopisy nad to, co by si přály strany, ve skutečnosti způsobil zkresení faktické hodnoty onoho rizika, před kterým by naopak měl tento nástroj chránit.

To všechno umožnilo zrod spekulativních bublin, které byly důležitými spolupříčinami nedávné finanční krize.

Je zřejmé, že tyto rychle se šířící produkty (*Palcatorietà*) – pro rostoucí změť v přehlednosti toho, co zaručují – která v původní operaci ještě nebyla patrná, se stávají stále méně přijatelnými z hlediska etiky, respektující pravdu a společné dobro, protože se přetvářejí v určitý druh časovaných mechanismů. Jsou schopné dříve nebo později explodovat a zamořit zdravý trhů jejich ekonomickou nedůvěryhodností. Ukazuje se zde nedostatek etiky, který se stává o to vážnějším, oč více se s takovými produkty obchoduje na takzvaných neregulovaných trzích (*over the counter*) – vystavených více než trhy s regulovaným hazardem finančním podvodům – a odebírajících tak živoucí mízu a investice reálné ekonomice.

Podobné etické hodnocení lze aplikovat i na používání *credit default swap*⁴⁶ (CDS: jde o zvláštní smlouvy pojištění proti riziku úpadku), které umožňují třetí straně vsadit si na riziko úpadku, a to i tomu, kdo předtím ještě nepřevzal riziko úvěru, a dokonce zopakovat takové operace ve stejné události, věc, kterou normální pojistné smlouvy absolutně nepovolují.

Trh CDS v předvečer finanční krize roku 2007 byl tak obrovský, že představoval hodnotu přibližně odpovídající celému světovému HDP. Rozšíření takového typu smluv bez patřičných omezení usnadnilo růst financí hazardu a sázek uzavíraných na úpadek druhých, že z etického hlediska představuje nepřijatelnou skutkovou podstatu.

Vždyť operativnost v nákupu takových nástrojů ze strany toho, kdo nečelí žádnému riziku z existujícího úvěru, tvoří ojedinělý případ,

---

46 Credit default swap (Swap úvěrového selhání, česky výměna nesplaceného úvěru, nebo eufemisticky pojištění proti nesplacení dluhopisu, zkráceně CDS) je úvěrový derivát, který slouží k přenosu úvěrového rizika z jednoho subjektu na jiný. Zdroj: https://www.google.com/search?rlz=1C2OPRB_enCZ583CZ583&ei=rRkNW-yILtGiwAKWxqCg-BQ&q=credit+default+swap&oq=credit+default+&gs_l=psy-ab.1.0.0i-67k1j019.10378.14921.0.16779.17.11.1.5.5.0.233.1025.9j1j1.11.0....0...1c.1.64.psy-ab..0.17.1056...0i131k1.0.bH8dROqgpJ0.

v němž subjekty v sobě ožívují snahu, aby zničily jiné ekonomické subjekty, a dokonce se mohou odhodlat jednat v tomto smyslu.

Je jasné, že pokud taková možnost na jedné straně navozuje situaci z morálního pohledu zvláště zavrženíhodnou, protože ten, kdo takto jedná, dopouští se v určitém smyslu ekonomického kanibalismu, na druhé straně to končí podkopáním oné nezbytné základní důvěry, bez níž by se ekonomický oběh zablokoval. Také v tomto případě můžeme poukázat na to, jak se jednání z morálního hlediska záporné stane škodlivým i pro zdravé fungování ekonomického systému.

Je tedy třeba si všimnout, že ve chvíli, kdy z podobných sázek mohou plynout tak značné škody pro celé země a miliony rodin, stojíme zároveň před aktivitami extrémně amorálními, a jako vhodné se tudíž jeví rozšířit zákazy, které v některých zemích už platí, na podobné případy jednání a s maximální přísností postihovat takové přestupky.

27. V neuralgickém bodě dynamičnosti, která reguluje finanční trhy, ať už úroveň (*fixing*) úrokové sazby vztahující se na mezibankovní půjčky (LIBOR)⁴⁷, jejíž vyčíslení slouží jako vodící úroková sazba na peněžním trhu, tak oficiální směnné kurzy různých valut používané bankami.

Jde o důležité parametry, které mají značné dopady na celý ekonomicko-finanční systém, protože ovlivňují každodenní obrovské přesuny peněz mezi stranami, které podepisují smlouvy založené právě na poměru takových sazeb. Manipulace s poměrem těchto sazeb tedy

---

47 LIBOR je: LIBOR – London Interbank Offer Rate. LIBOR je aritmetickým průměrem úrokových mír z depozit nad 10 mil. GBP na určitou dobu, které nabízí v 11.00 hod. dopoledne londýnské referenční banky (běžně National Westminster, Bank of Tokyo, Deutsche Bank, Banque Nationale de Paris a Morgan Guaranty Trust) londýnským clearingovým bankám. Velké banky platí za zdroje o něco méně, než činí LIBOR, a tyto zdroje půjčují se ziskem menším bankám. Malé banky půjčují prostředky podnikům, které platí určitou přírážku nad LIBOR. Široce akceptovaný LIBOR je výhodný, protože snad všechny úrokové míry krátkodobých a střednědobých úvěrů a půjček na euroměnovém trhu se stanovují na základě LIBOR. Úrokové míry pro splatnosti od jednoho dne (overnight) až po jeden rok pro všechny hlavní euroměny denně publikuje Financial Times. Zdroj: <https://www.penize.cz/slovník/libor>.

představuje případ vážného etického přestupku s důsledky, které mají široký dopad.

Skutečnost, že se to mohlo beztrestně dít po mnoho let, ukazuje, jak finanční systém, není-li dostatečně kontrolován pravidly a opatřen sankcemi odpovídajícími zneužití, kterého se dopouštějí jeho aktéři, zůstává křehký a vystavený podvodům. Utváření pravých a typických *kartelů* za tichého souhlasu mezi oněmi subjekty, které naopak měly odpovídat správnému *fixingu* úrovně oněch sazeb, představuje případ kriminálního spojení – zvláště poškozujícího společné dobro – které působí nebezpečnou ránu zdraví ekonomického systému a které je potřebné postihovat odpovídajícími sankcemi, které by odrazovaly od opakování.

28. Hlavní subjekty, které dnes operují ve finančním světě, zvláště banky, musí být vybaveny vnitřními organizmy, které budou dohlížet na dodržování (*compliance*), neboli zastávat funkci auto kontroly, legitimacy zásadních kroků rozhodovacího procesu a velkých produktů nabízených takovým podnikem. Je nicméně třeba zdůraznit, že přinejmenším až do nedávné doby se praxe ekonomicko-finančního systému ve značné části opírala o čistě „negativní“ úsudek funkce dodržování (*compliance*), rozumějme o čistě formální respekt limitů stanovovaných platnými zákony. Bohužel z toho vyplynula i četnost vskutku vyhýbavého praktikování normativních kontrol, to znamená zásahů mířených na obcházení platných normativních principů, ovšem s obavou výslovně neprotiřečit předpisům, které je vyjadřují, aby se zabránilo sankcím.

Aby se tomu všemu dalo zabránit, je potřebné, aby úsudek *compliance* zasáhl ve prospěch různých operací také v „pozitivním“ smyslu a ověřil jejich skutečný soulad s principy, které utvářejí platnou normativu. Podle mínění mnohých by se výsledek funkce v tomto režimu jevil jako výhodný, pokud napomohl ustavení etických výborů, pracujících vedle správních rad, představujících přirozeného partnera pro ty, kterým mají v konkrétním jednání banky zajistit soulad chování s odůvodněním stávajících předpisů.

V tomto smyslu by bylo dobré postarat se uvnitř firmy o směrnice, umožňující podobný úsudek o vhodnosti, tak aby se dalo rozlišit, které operace, z právního hlediska technicky proveditelné, jsou

ve skutečnosti také legitimní a uskutečnitelné i z hlediska etického (nabízí se například velmi důležitá otázka týkající se obcházení daní). Tak, aby se od formálního respektu přešlo k podstatnému zachování pravidel.

Kromě toho je žádoucí, aby i v normativním systému, regulujícím finanční svět, existovala všeobecná klauzule, která by prohlásila za nelegitimní ty skutky, jejichž cílem je obcházet platnou normativu s důsledky hmotné právní odpovědnosti pro všechny subjekty, kterým jsou přičitatelné.

29. Už není možné nevnímat si jevy, šířících se v prostředí kolaterálních bankovních systémů (*Shadow banking system*), které, i když v sobě zahrnují i zprostředkovatelské typologie, jejichž účinnost se nejeví hned jako kritická, způsobily ve skutečnosti ztrátu kontroly nad systémem ze strany národního dohledu a tím lehkovážně umožnily použití takzvaných kreativních financí, ve kterých hlavním motivem investování finančních zdrojů je především spekulace, ne-li predátorství, a nikoli služba reálné ekonomice. Mnozí se například shodují v tom, že existence takových „stínových“ systémů je jednou z hlavních spolupříčin, které usnadnily rozvoj a globální rozšíření nedávné ekonomicko-finanční krize, která odstartovala v USA v létě roku 2007 půjčkami *subprime*.

30. Právě takovým spekulativním úmyslem je kromě toho živen svět financí *offshore*, který, i přesto že nabízí také další povolené služby za použití značně rozšířených kanálů obcházení daní – když se zcela nevyhýbá praní peněz pocházejících z kriminality – vytváří vnitřní ochuzení normálního systému výroby a rozdělování zboží a služeb. Je obtížné rozlišit, zda mnohé z takových situací nezakládají skutkovou podstatu blízké nebo bezprostřední amorálnosti: jistě je naprosto zřejmé, že tyto skutečnosti tam, kde odebírají životní mízu reálné ekonomice, jen složitě mohou být právně uznány ať už z etického hlediska, nebo z hlediska globální účinnosti samotného ekonomického systému.

Dokonce se stále více jeví jako patrný nepřehlédnutelný stupeň souvztažnosti mezi neetickým chováním pracovníků a úpadkovými

důsledky systému jako celku: je nepopíratelné, že etické nedostatky podněcují nedokonalosti tržních mechanismů.⁴⁸

Ve druhé polovině minulého století se zrodil eurodolarový trh *offshore* jako finanční místo obchodů mimo každý oficiální normativní rámec. Trh, který se z jedné důležité evropské země rozšířil do jiných zemí na světě a vytvořil skutečnou a opravdovou finanční síť tvořící alternativu k oficiálnímu finančnímu systému a právním předpisům, které jej chránily.

K tomu je potřeba říct, že oficiálně předkládaným důvodem pro legitimizování přítomnosti *offshore sídel je umožnit institucionálním investorům, aby nebyli podrobena dvojímu zdanění*, prvnímu v zemi svého sídla a druhému v zemi, domicilu fondů, ve skutečnosti se dnes ta místa v zásadním měřítku stala příležitostí pro finanční operace často *border line*, pokud ne *beyond the pale*, ať už z hlediska jejich dovolenosti z normativního profilu nebo etického, myšleno z hlediska zdravé ekonomické kultury, čistě bez úmyslů obcházení daní.

Dnes se více než polovina světového obchodu odehrává mezi velkými subjekty, které razantně snížily vlastní daňovou zátěž přesunem celkových příjmů z jednoho sídla do druhého podle toho, jak je to výhodné, a přenesením zisků do daňových rájů a nákladů do zemí s vysokou daňovou povinností. Je jasné, že toto všechno odebralo rozhodující zdroje reálné ekonomice a přispělo k tvorbě ekonomických systémů založených na nerovnosti. Kromě toho už není možné mlčet, že ona *offshore* sídla se mnohokrát stala obvyklými místy pro praní „špinavých“ peněz, tedy plodů nezákonných výnosů (krádeží, finančních podvodů, korupce, zločinných společeních, mafie, válečné kořisti ...).

Některé státy díky zastírané skutečnosti, že se takzvané *offshore* operace neodehrály v jejich oficiálním finančním prostředí, umožnily čerpat zisk ze zločinů, přičemž se cítily neodpovědnými, protože se formálně nestaly v prostoru s jejich pravomocí. Je to věc, která z morálního hlediska jasně představuje formu pokrytectví.

Takový trh se v krátké době stal místem velkého tranzitu kapitálů, protože jeho nastavení představuje snadnou cestu pro realizaci mnoha různých a důležitých forem obcházení daní. Lze tak pochopit, že

offshor domiciliace tolika a tak důležitých společností působících na trhu se ukazují jako hojně vyhledávaná a praktikovaná.

31. Daňový systém nastavený zeměmi se nepochybně nejeví jako spravedlivý; v souvislosti s tím je potřeba ukázat, jak je tato nespravedlnost často namířena v neprospěch těch nejslabších ekonomických subjektů, a naopak nahrává těm dobře zavedeným, schopným dokonce ovlivňovat normativní systémy, které regulují samotné daně. Uvalení daní, je-li spravedlivé, vykonává ve skutečnosti základní vyrovnávací a přerozdělovací funkci bohatství nejen ve prospěch těch, kteří potřebují vhodné dotace, ale také pro podporu investic a růstu reálné ekonomiky.

V každém případě je to právě obcházení daní ze strany hlavních aktérů, pohybujících se na trzích, především velkých finančních zprostředkovatelů, které představuje nespravedlivé ochuzování zdrojů reálné ekonomiky a škodu pro celou občanskou společnost.

Při předpokládané netransparentnosti oněch systémů je obtížné s přesností určit úhrn kapitálů, které jimi procházejí; bylo nicméně vypočteno, že by stačila minimální daň na transakce uskutečněné *offshore*, aby se vyřešila značná část problému hladu ve světě: proč se s odvahou nevydat na cestu podobné iniciativy?

Kromě toho bylo s jistotou zjištěno, že existence *offshore* sídel také usnadnila odtékání kapitálů z mnoha zemí s nízkými příjmy, způsobila početné politické a ekonomické krize a zabránila jim nastoupit konečně na cestu růstu a zdravého rozvoje.

V souvislosti s tím je také potřeba upozornit na to, že různé mezinárodní instituce to všechno vícekrát nahlásily a nemálo národních vlád se správně snažilo o omezení důležitosti *offshore* finančních míst. Bylo vyvinuto i mnoho pozitivního úsilí v tomto smyslu, především v uplynulých deseti letech. Bohužel dosud nebylo možno nalézt dohody a přijmout dostatečně účinné zákonodárství v této oblasti; normativní schémata, navrhovaná v této materii i od uznávaných mezinárodních organizací, naopak často zůstala neaplikovaná a neúčinná z důvodu značného vlivu, který ona *offshore* místa dokážou vyvíjet v očekávání obrovských kapitálů, se kterými na rozdíl od tolika politických sil disponují.

Toto všechno působí velkou škodu správnému a dobrému fungování reálné ekonomiky a představuje strukturu, která tak, jak je dnes nakonfigurovaná, se především jeví jako nepřijatelná z etického hlediska. Je proto potřebné a naléhavé, aby byly na mezinárodní úrovni připraveny vhodné prostředky nápravy vůči těm nespravedlivým systémům; především jde o to jednat na každé úrovni s finanční transparentností (například s povinnostmi pro multinacionální podniky veřejně vyúčtovat vlastní aktivity a platby daní, uskutečněné v každé zemi, ve které působí, prostřednictvím svých dceřiných společností); a také s přísnými sankcemi ukládanými těm zemím, které znovu umožní nečestné jednání (daňové úniky a obcházení daní, praní špinavých peněz), o kterých byla řeč výše.

32. *Offshore systém* zatížil veřejný dluh zvláště v zemích s méně rozvinutými ekonomikami. Ukázalo se, jak nahromaděné soukromé bohatství některých *élite* ve finančních rájích dosáhlo takřka stejné úrovně jako veřejný dluh oněch zemí. To ve skutečnosti opravdu zřetelně podtrhuje, že v kořeni onoho dluhu často stojí ekonomické aktivity způsobené soukromými subjekty a později přenesené na bedra veřejného systému. Mezi jiným je známo, že důležité ekonomické subjekty, nezřídka s tichým politickým souhlasem, trvale provádějí praxi přenášení (socializaci) ztrát na společnost.

Je ovšem také dobré připomenout, jak je veřejný dluh častokrát vytvářen neopatrným – což nebolí – řízením veřejné administrativy. Takový dluh, myšleno na souhrn finančních pasiv, která státy zatěžují, dnes představuje jednu z největších překážek dobrého fungování a růstu různých národních ekonomik. Početné národní ekonomiky jsou vskutku zatěžovány nutností čelit platbám úroků pocházejícím z onoho dluhu a za tím účelem musí činit náležité strukturální úpravy.

Tváří v tvář tomu všemu jsou jednotlivé státy na jedné straně vybízeny bránit se tomu odpovídajícím řízením veřejného systému prostřednictvím moudrých strukturálních reforem, na druhé straně na mezinárodní úrovni, přestože každé zemi je ponechána její nesmazatelná odpovědnost, je nutné dát také souhlas a usnadnit nalezení východisek z dluhových spirál, aniž by se na ramena států – a tím na ramena jejich občanů, tedy i milionů rodin – naložila břemena, která se ve skutečnosti jeví jako nesnesitelná.

To lze uskutečnit i prostřednictvím politiky rozumného a dohodnutého snižování veřejného dluhu, zvláště je-li v rukou subjektů ekonomicky stabilních, které jsou schopny je poskytnout. Podobná řešení jsou vyžadována ať už zdravím mezinárodního ekonomického systému, ve snaze vyhnout se nákaze možných systémových krizí, nebo sledováním společného dobra národů v jejich celku.

33. Všechno to, o čem jsme až dosud hovořili, není pouze dílem činitelů, které jednájí mimo naši kontrolu, ale má to dopad i do oblasti naší odpovědnosti. To znamená, že k vlastní dispozici máme důležité nástroje, abychom mohli přispět k řešení tolika problémů. Trhy například přežívají díky poptávce a nabídce zboží: v tomto smyslu může každý z nás zásadním způsobem ovlivnit alespoň projev oné poptávky.

Více než kdy jindy proto jako velmi důležitý vysvítá kritický a odpovědný přístup ke konzumu a k úsporám. Nákupy, každodenní úkol, kterým si zabezpečujeme nezbytné věci k životu, jsou současně formou volby, kterou se rozhodujeme pro různé výrobky, které nám trh nabízí. Je to volba, v níž často nevědomky upřednostňujeme zboží, jehož výroba se možná uskutečňuje prostřednictvím řetězců, v nichž je běžné porušování základních lidských práv, nebo skrze počínání podniků, jejichž skutečná etika nezná jiné zájmy než zisk jejich akcionářů za každou cenu.

Měli bychom se zaměřovat na to zboží, které má za sebou z etického hlediska důstojný proces, protože i prostřednictvím gesta, zcela banálního, jakým je konzum, také my svými skutky vyjadřujeme etiku a jsme vybízeni zaujmout pozici vůči tomu, co pomáhá, nebo škodí konkrétnímu člověku. Někdo se v tomto smyslu vyjádřil o „volbě peněženky“: jde tedy o to denně volit na trzích ve prospěch toho, co napomáhá skutečnému blahu nás všech, a naopak proti tomu, co tomuto blahu škodí.^{49, 50}

---

49 Srov. Benedikt XVI., *Promluva k diplomatickému sboru akreditovanému u Svatého stolce* (8. ledna 2007), *AAS* 99 (2007), 73.

50 Srov. Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate*, č. 66: *AAS* 101 (2009), 699.

Podobně je třeba uvažovat i pokud jde o hospodaření s vlastními úsporami, svěřovat je například těm společnostem, které jednají na základě jasných kritérií inspirovaných etikou, která respektuje celého člověka a všechny lidi v duchu sociální odpovědnosti.⁵¹ Ve všeobecnějším měřítku je při vytváření bohatství každý povolán rozvíjet ty aktivity, které odpovídají naší povaze být ve vztazích a jsou zaměřeny na celkový osobnostní rozvoj.

IV. Závěr

34. Tváří v tvář velkoleposti a všudypřítomnosti současných ekonomicko-finančních systémů bychom mohli být v pokušení uchýlit se k cynismu a domnívat se, že vlastními slabými silami dokážeme jen velmi málo. Ve skutečnosti každý z nás, nezůstane-li sám, může učinit mnoho.

Početná sdružení pocházející z občanské společnosti představují v tomto smyslu zálohu svědomí a sociální odpovědnosti, bez které se neobejdeme. Dnes více než kdy jindy jsme všichni povoláni k tomu bdít jako hlídky dobrého života a stávat se zprostředkovateli nového sociálního protagonismu, budeme-li své jednání dávat do služby hledání společného dobra a opírat je o pevné principy solidarity a subsidiarity.

Každý projev naší svobody, třebaže se může jevit jako křehký a nevýznamný, ale je-li opravdu zaměřován na skutečné dobro, pak se opírá o Toho, který je dobrým Pánem dějin a stává se součástí pozitivna, které převyšuje naše ubohé síly a nerozlučně sjednocuje všechny projevy dobré vůle do sítě, spojující nebe a zemi; pozitivna, které je pravým nástrojem k polidštění člověka a světa. Právě to potřebujeme, abychom žili dobře a s nadějí odpovídající naší lidské důstojnosti.

Církev, Matka a Učitelka, vědoma si toho, že jako dar obdržela nezasloužený vklad, v každé době nabízí mužům a ženám zdroje spolehlivé naděje. Maria, Matka Boha, který se pro nás stal člověkem, ať vezme za ruku naše srdce a provází je moudrým vytvářením toho dobra, které její Syn Ježíš, svým lidstvím, obnoveným skrze Ducha Svátého, přišel uskutečnit pro spásu světa.

---

51 Srov. Papežská rada „Justitia et pax“, *Compendio della Dottrina Sociale della Chiesa*, č. 358.

Svatý otec František při audienci, kterou poskytl níže podepsanému sekretáři Kongregace pro nauku víry, schválil tyto úvahy přijaté rozhodnutím řádného zasedání tohoto dikasteria a nařídil jejich zveřejnění.

Řím 6. ledna 2018, v den slavnosti Zjevení Páně

+ Luis F. Ladaria, S.I.

titulární arcibiskup thébský, prefekt Kongregace pro nauku víry

Peter kardinál Turkson

prefekt Dikasteria pro službu integrálnímu lidskému rozvoji

+ Giacomo Morandi

titulární arcibiskup Cerveteri

sekretář Kongregace pro nauku víry

Bruno Marie Duffé

sekretář Dikasteria pro službu integrálnímu lidskému rozvoji